

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З
ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА КУЛТУРАТА

Се прогласува Законот за културата,
што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 24 јуни 1998 година.

Број 07-2618/1
24 јуни 1998 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Киро Глигоров, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Тито Петковски, с.р.

З А К О Н
ЗА КУЛТУРАТА

Глава прва
ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

(1) Со овој закон се утврдуваат основите на културата како темелна вредност на Република Македонија (во натамошниот текст: Република), облиците на остварување на културата, начинот и условите на нејзиното финансирање, како и други прашања од интерес за културата.

(2) Културата, во смисла на овој закон, ги опфаќа: творештвото, објавувањето на уметничкото творештво и заштитата и користењето на творештвото.

Член 2

(1) Републиката ја поттикнува и помага културата, особено преку:

1. поволни услови за остварување на културни вредности;
2. посебни услови за основање и работа на субјектите во културата;
3. стимулативна даночна и царинска политика;
4. посебни права од работен однос во културата;
5. обезбедување и заштита на оригинали или примероци, односно документација на објавени дела преку откуп, задолжително чување и заштита на ликовни дела и публикации, обезбедување и заштита на филмови и филмски материјал, документација за музички и сценско-уметнички дела, документација за изведени архитектонски дела и слично;
6. утврдување и доделување на републички награди и признанија во областа на културата;
7. стипендирање кадри во областа на културата и
8. осигурување особено на истакнати уметници, ретки и скапи инструменти, предмети и објекти од културно и историско значење и слично.

(2) Републиката го гарантира остварувањето на културата преку утврдување на националниот интерес на Републиката во културата и обезбедување услови за негово остварување, согласно со овој закон.

Член 3

Секој може да ја остварува културата со профитна или непрофитна цел, согласно со закон.

Член 4

(1) Секој има право на слободно творештво, непрофесионално или професионално, како и право на образование за областа култура.

(2) Правата што произлегуваат од творештвото се обезбедуваат со моралните, материјалните и другите права на авторите и на носителите на сродните права, утврдени со закон.

Член 5

(1) Објавувањето дела од областа на уметничкото творештво и заштита и користењето на материјалното и духовното творештво (во натамошниот текст: културното богатство) се врши преку соодветни дејности, утврдени со овој закон.

(2) Културното богатство од особено културно и историско значење (во натамошниот текст: споменици на културата) ужива посебна заштита.

(3) Дејностите од ставот 1 на овој член може да ги остварува секој, под еднакви услови, утврдени со закон.

Оддел 1

ПОЕДИНЕЧЕН ИНТЕРЕС ВО КУЛТУРАТА

Член 6

Поединечен интерес во културата, во смисла на овој закон, е културата што ја остваруваат уметници, установи и други правни и други физички лица врз основа на сопствена одлука и средства.

Оддел 2

ЛОКАЛЕН ИНТЕРЕС ВО КУЛТУРАТА

Член 7

(1) Локален интерес во културата, во смисла на овој закон, е културата што е од значење за граѓаните во единиците на локалната самоуправа.

(2) Локалниот интерес во културата, неговиот обем и неговото остварување се утврдуваат со општите акти на единиците на локалната самоуправа.

(3) Локалниот интерес во културата се финансира со акт на единицата на локалната самоуправа согласно со закон.

Оддел 3

НАЦИОНАЛЕН ИНТЕРЕС ВО КУЛТУРАТА

Член 8

(1) Национален интерес во културата, во смисла на овој закон, е културата што е од заеднички интерес за граѓаните на Републиката и е неопходно нејзиното континуирано вршење, како и достапност на сите граѓани под еднакви услови.

(2) Националниот интерес во културата опфаќа:

1. создавање кадровски, материјални и други услови за континуирано остварување на културата;
2. овозможување услови за остварување и заштита на врвни културни вредности;
3. поттикнување на разновидноста и разноличноста во културата;
4. обезбедување услови за достапност на граѓаните до културните вредности и нивно масовно користење;
5. обезбедување услови за остварување и за заштита на културниот идентитет на граѓаните од различно етничко потекло;
6. грижа за културниот развој и остварување на културните права на македонското малцинство и иселеништво во странство;
7. создавање услови за рамномерен културен развој во Републиката;
8. афирмација на културата од Републиката во странство и
9. културолошки истражувања.

(3) Националниот интерес во културата го остваруваат националните установи и други субјекти согласно со овој закон.

3.1. Национална програма

Член 9

(1) За остварување на националниот интерес во културата Собранието на Република Македонија донесува национална програма за културата за период од пет години (во натамошниот текст: Национална програма).

(2) Во Националната програма особено се утврдуваат:

1. целите и приоритетите на културната политика;
2. организацијата и мрежата на националните установи;
3. мерките за развој на културата;
4. обемот и структурата на републичкиот буџет за културата;
5. принципите и целите на меѓународната културна соработка;
6. проекција на потребите од кадри за културата;
7. насоките за културолошки истражувања;
8. насоките за стимулативна даночна и царинска политика во областа на културата и
9. позначајните инвестициони вложувања во културата и слично.

Член 10

Министерот за култура, со годишна програма го утврдува годишниот обем на националниот интерес во културата во рамките на средствата определени во републичкиот буџет (во натамошниот текст: Годишна програма).

3.2. Совет за култура

Член 11

(1) Во Министерството за култура се основа Совет за култура како стручно и советодавно тело на министерот за култура.

(2) Советот за култура е составен од претседател и најмалку десетмина члена кои ги именува министерот за култура, по принцип на стручност и компетентност и рамноправна застапеност на сите сфери на културата, за време од четири години.

(3) Советот за култура дава мислење за прашања од надлежност на министерот за култура.

(4) Министерот за култура може да основа и други стручни и советодавни тела, како и да именува надворешни соработници како одговорни лица за реализација на одделни проекти во областа на културата (арт куратори, делегирани продуценти и слично).

(5) На членовите на телата и на соработниците од ставовите 1 и 4 на овој член, за работата им следува соодветен надомест, што го определува министерот за култура.

(6) Советот за култура поднесува извештај за својата работа најмалку еднаш годишно до министерот за култура и до Владата на Република Македонија.

Глава втора **ОСТВАРУВАЊЕ НА КУЛТУРАТА**

Член 12

Културата ја остваруваат уметници, самостојни уметници, установи, други правни и други физички лица.

Оддел 1 **УМЕТНИК**

Член 13

Уметник, во смисла на овој закон, е секое физичко лице што создава авторско дело од областа на уметничкото творештво или изведува авторско дело, односно дело од народното творештво, независно од образованието, правниот статус, регистрацијата, државјанството, друг вид припадност итн.

1.1. Самостоен уметник

Член 14

(1) Ако уметникот творештвото го остварува професионално, како единствено занимање, стекнува права од работен однос доколку се регистрира како трговец-поединец (во натамошниот текст: самостоен уметник), согласно со овој закон.

(2) Самостојниот уметник има еднаква правна положба со другите правни лица и трговци-поединци.

Член 15

(1) Самостојниот уметник се регистрира во надлежен регистарски суд, ако има деловна способност, постојано живеалиште во Републиката и ако не е регистриран за вршење друга дејност.

(2) Називот на самостојниот уметник ги содржи: ознаката "самостоен уметник", видот на уметничкото творештво, неговото лично име и презиме и евентуално неговиот псевдоним.

Член 16

На самостојниот уметник може да му се обезбедат поволни услови и надоместоци од средства од републичкиот буџет, за што одлучува министерот за култура според критериуми, во постапка и на начин утврдени со акт на министерот за култура.

Член 17

Уметниците и самостојните уметници можат да основаат здруженија што работат согласно со општите прописи за здруженијата на граѓани.

Оддел 2 УСТАНОВА

Член 18

(1) Установа, во смисла на овој закон, е правно лице што врши дејност од областа на културата, со непрофитна цел.

(2) Непрофитна цел, во смисла на овој закон, е кога правното лице, согласно со актот за основање, остварената разлика меѓу приходите и расходите од вршењето на дејноста од областа на културата ја вложува во истата дејност, а платите и другите надоместоци на работниците не надминуваат повеќе од 30% од висината на платите за соодветниот вид занимање и надоместоците утврдени со колективен договор.

(3) Установата го стекнува својството на правно лице со упис во надлежниот регистерски суд.

2.1. Основање на установата

Член 19

(1) Установа основа физичко или правно лице под услови утврдени со закон.

(2) Установа може да основа и странско физичко или правно лице под услови утврдени со закон.

(3) Со закон можат да бидат утврдени посебни услови за основање установи за одделни дејности од областа на културата.

Член 20

Установата, според основачот, може да биде приватна, општинска-градска или национална.

Член 21

(1) Основачот донесува акт за основање на установата. Со актот за основање се утврдуваат обликот, траењето, називот, седиштето, дејноста, средствата и имотот за работа, организацијата, раководењето и управувањето со установата.

(2) Со актот за основање се именува и лице кое ќе ги води работите до конституирање на установата и се определува рок за нејзино конституирање.

(3) Називот на установата ја содржи ознаката "установа" и други ознаки како: дејноста за која што е регистрирана, нејзиното седиште и други додатоци (цртежи, слики и слично) за поблиско одбележување на нејзината работа. Називот може да се употребува и како стоковен жиг, доколку со закон поинаку не е определено.

2.2. Работа на установата

Член 22

(1) Со закон можат да бидат утврдени посебни услови за работа на установа во вршењето одделна дејност од областа на културата.

(2) За исполнување на условите од ставот 1 на овој член, министерот за култура донесува решение во рок од 30 дена од добивањето на барањето. Доколку не донесе решение во овој рок, се смета дека е донесено позитивно решение.

(3) Против решението од ставот 2 на овој член, може да се поднесе жалба до Владата на Република Македонија. Жалбата не го одлага решението.

(4) Установата може да почне со работа по правосилноста на решението од ставот 2 на овој член.

2.3. Престанок на установата

Член 23

Основачот одлучува за престанок на установата доколку истата не ја врши дејноста утврдена со актот за основање и закон, или престане интересот за чие остарување е основана. Имотот, правата и обврските на установата ги презема основачот.

2.4. Национална установа

2.4.1. Основање, работа и престанок

Член 24

(1) За остварување на националниот интерес во културата, можат да се основаат национални установи со закон.

(2) Називот на националната установа содржи: "Република Македонија", како и други соодветни ознаки пропишани за установа, согласно со закон.

Член 25

(1) Националната установа од областа на културата има статут со кој се уредува работата и организацијата на установата и обезбедувањето јавност во нејзината работа.

(2) Владата на Република Македонија дава согласност на статутот од ставот 1 на овој член.

(3) За проширување на дејноста и за други статусни промени на националните установи одлучува Собранието на Република Македонија.

Член 26

(1) Во случај на настанување услови за отпочнување постапка за стечај на национална установа, Собранието на Република Македонија е должно да преземе мерки за обезбедување услови за непречено работење на установата и да даде гаранција за исполнување на обврските на установата спрема трети лица.

(2) Собранието на Република Македонија може да одлучи да отпочне постапка за стечај на национална установа, само ако претходно обезбеди остварување на нејзината дејност.

2.4.2. Органи

Член 27

Органи на национална установа се директор и управен одбор.

Член 28

(1) Орган на раководење на национална установа е директор.

(2) Директорот ја води работата на националната установа, ја застапува установата и одговара за материјално-финансиското работење и за законитоста и економичноста на нејзината работа.

(3) Во националната установа покрај директорот се избира и уметнички, односно програмски директор кој ја води реализацијата на уметничката, односно стручната работа на установата и за истата е одговорен. Со актот за основање и статутот можат да се предвидат и повеќе уметнички, односно програмски директори.

(4) По исклучок од ставот 3 на овој член во националните установи со актот за основање, односно статутот, може да се предвиди дека исто лице може да ја врши функцијата на директор и на уметнички, односно програмски директор. Во таков случај лицето треба да ги исполнува условите за вршење на двете функции.

Член 29

(1) Директорите на националната установа од членот 28 ставови 1 и 3 на овој закон се избираат по пат на јавен конкурс, што се објавува преку средствата за јавно информирање.

(2) Директорите од ставот 1 на овој член се избираат за време од четири години и може повторно да бидат избрани.

(3) Посебните услови за избор на директори од ставот 1 на овој член се утврдуваат со статутот на установата.

Член 30

(1) Конкурсот за директор го распишува Министерството за култура.

(2) Владата на Република Македонија го избира и разрешува директорот најдоцна три месеци пред истекот на мандатот на претходниот директор.

Член 31

(1) Конкурсот за уметнички, односно програмски директор го распишува директорот на националната установа.

(2) Управниот одбор на националната установа го избира и разрешува уметничкиот, односно програмскиот директор по предлог на директорот.

Член 32

(1) Директорот предлага годишна програма за работа на националната установа.

(2) Уметничкиот, односно програмскиот директор на националната установа може да формира уметнички, односно стручен совет и други советодавни тела (трајни и повремени), што поблиску се уредува со статутот на установата.

Член 33

(1) Директор на национална установа може да биде разрешен и пред истекот на мандатот за којшто е избран.

(2) Директорот може да биде разрешен:

1. на лично барање;
2. ако не ја остварува програмата за работа на установата;
3. ако по негова вина е нанесена штета на установата и
4. ако не работи во согласност со закон и статут и во други случаи предвидени со закон.

(3) Условите и постапката за разрешување уметнички, односно програмски директор се уредуваат со статутот на националната установа.

Член 34

(1) Во случај кога не е избран директор на национална установа или предвреме му престанал мандатот, Владата на Република Македонија веднаш именува вршител на должноста директор, без конкурс.

(2) Вршителот на должноста директор ги има сите права и обврски на директор на национална установа.

(3) Вршителот на должноста директор, се именува за време до изборот на директор на националната установа, а најдолго за шест месеци.

(4) Министерството за култура, веднаш по именувањето вршител на должноста директор, распишува конкурс за директор.

Член 35

(1) Орган на управување на национална установа е управниот одбор.

(2) Управниот одбор го сочинуваат пет претставници што ги именува и разрешува Владата на Република Македонија од кои три претставници се од редот на истакнати поединци од областа на културата, а двајца претставници од вработените во установата.

(3) Претседателот и членовите на управниот одбор на национална установа се именуваат врз принцип на стручност и компетентност, за време од четири години и може повторно да бидат именувани.

(4) На претседателот и на членовите на управниот одбор им следува соодветен надомест што го определува Владата на Република Македонија.

Член 36

Управниот одбор на национална установа:

1. донесува статут;
2. ги утврдува политиката и принципите за развој и работа на установата;
3. Ја донесува годишната програма на установата, по предлог на директорот;
4. го усвојува годишниот извештај за работата на установата, по предлог на директорот;
5. донесува акт за организација на работата и систематизација на работните места на установата на предлог на уметничкиот, односно програмскиот директор, а по претходно мислење на директорот;
6. донесува документи за финансиското работење на установата, согласно со прописите за материјално и финансиско работење;
7. одлучува во втор степен за решенија што ги донесува директорот и
8. врши други работи утврдени со закон и статут.

Член 37

Со стутотот на националната установа поблиску се утврдуваат и надлежностите и работата на органите на националната установа, условите под кои лица нема да можат да бидат избрани за директор или за претседател и член на управен одбор на национална установа, условите за предвремено разрешување на претседател и член на управниот одбор на установата и други прашања утврдени со закон и актот за основање.

Член 38

Одредбите од овој закон што се однесуваат на национална установа, соодветно се применуваат и на општинска - градска установа, особено за основање, работа, раководење, управување, одлучување и финансирање на националната установа, како и за правата од работен однос на вработените во националната установа, доколку со закон поинаку не е утврдено.

2.4.3. Фондови за културата

Член 39

Заради финансирање одделни сложени и обемни работи од Националната програма може да се основаат фондови за културата, како национални установи, според одредбите утврдени за национални установи.

Оддел 3

ДРУГО ПРАВНО ЛИЦЕ

Член 40

(1) Друго правно лице, во смисла на овој закон, е трговец-поединец, претпријатие и трговско друштво регистрирано за вршење дејност од областа на културата и правно лице што покрај регистрацијата за вршење дејност од друга област, е регистрирано и за вршење дејност од областа на културата. Дејноста од областа на културата се врши во посебно организиран дел, под услови утврдени со закон за вршење на дејноста.

(2) Како друго правно лице, во смисла на овој закон, се смета и здружение на граѓани од областа на културата како друштво, заедница, сојуз и слично, што се основа и работи според прописите за здруженијата на граѓани.

(3) Посебните услови за основање и работа на установа од членовите 19 став 2 и 22 став 1 на овој закон, соодветно се однесуваат и на другото правно лице.

3.1. Фондации во културата

Член 41

(1) Како друго правно лице, во смисла на овој закон, се сметаат и фондациите во областа на културата.

(2) Фондации во културата можат да основаат едно или повеќе физички или правни лица, како непрофитни и невладини организации, со својство на правно лице заради финансирање поединечни интереси во културата.

(3) Фондациите во културата се основаат и работат според прописите за фондации.

Оддел 4

ДРУГО ФИЗИЧКО ЛИЦЕ

Член 42

Друго физичко лице, во смисла на овој закон е ученик, студент и друго лице, кое се образува, односно остручува за потребите на културата, како и научен работник што врши научна дејност во областа на културата.

Оддел 5

ЗАЕДНИЧКИ ОДРЕДБИ

Член 43

Национален интерес во културата може да се остварува и преку концесија. За концесијата се применуваат прописите за концесија.

Член 44

Секое правно лице може без регистрација да врши и дејност од областа на културата, ако истата е во функција на остварување на дејноста за која е регистрирано, доколку со закон поинаку не е определено.

Глава трета

ДЕЈНОСТИ ОД ОБЛАСТА НА КУЛТУРАТА

Член 45

(1) Дејности од областа на културата, во смисла на овој закон, се дејности за објавување и дејности за заштита и користење.

(2) Објавување во смисла на овој закон е достапност на уметничкото дело под еднакви услови на неодреден број лица надвор од вообичаениот круг на семејството и личните познаници, независно од начинот и формата на која делото е направено.

(3) Заштита и користење, во смисла на овој закон, главно опфаќа истражување, евиденција, обработка, валоризација, правна и физичка заштита, користење и надзор над културното богатство.

Член 46

Дејностите од областа на културата се вршат согласно со прописите за авторското право и сродните права.

Член 47

Печатењето публикации, техничката обработка на филмови, прометот на движно и недвижно културно богатство (како дела на ликовната уметност, книги, видео-ленти, антиквитети и слично), како и умножувањето на оригинално ликовно дело, поштенска и таксена марка, календар, каталог и проспект (освен доколку промовираат културни вредности), програма, леток, именик, адресар, образец и слични публикации, не се смета за дејности од областа на културата, во смисла на овој закон.

Оддел 1

ДЕЈНОСТИ ЗА ОБЈАВУВАЊЕ

Член 48

(1) Дејности за објавување, во смисла на овој закон, се:

1. издавачката дејност;
2. музичката дејност;
3. драмската, оперската, балетската и играорната дејност (во натамошниот текст: сценско-уметничка дејност);
4. филмската дејност;
5. галериската дејност;
6. дејноста на домовите на културата;
7. изведувањето на архитектонски дела и
8. дејноста за посредување во презентирање на дела од областа на културата (во натамошниот текст: дејност за посредување во културата).

(2) Задолжителното обезбедување и заштитата на оригинали или примероци на објавени уметнички дела, се уредува со општ акт на министерот за култура, односно со закон за публикациите и архитектонските дела.

1.1. Издавачка дејност

Член 49

(1) Издавачка дејност, во смисла на овој закон, е издавање публикации со уметничка содржина во доволен број примероци што се умножуваат со печатење, пресликување, копирање или на друг начин, доколку и се наменети на јавноста.

(2) Публикација, во смисла на овој закон, е: книга, брошура, списание, нотен запис, репродукција на уметничка слика и цртеж, компјутерска програма, атлас, плакат,

фотографија, носач на тон, односно на тон и слика (грамофонска плоча, компакт диск, магнетофонска, магнетна и друга лента, дијапозитив, тонска копија на филмска лента, видео лента и друго) и други слични авторски дела, умножени на начин определен во ставот 1 на овој член.

Член 50

(1) На секоја публикација се отпечатува: името на авторот и изведувачот, кое издание е по ред, името на преведувачот, односно преработувачот на публикацијата и изворот на преводот, односно на преработката, називот и седиштето на издавачот, продуцентот и печатарот, местото и годината на печатењето, каталогизација во публикација (CIP-запис), ISSN - меѓународен стандарден број (за списанија), ISBN - меѓународен стандарден број (за книги), како и тиражот на публикацијата.

(2) По исклучок на ставот 1 од овој член на помали публикации како проспект, разгледница и слично се отпечатува само називот и седиштето на издавачот и годината на издавање.

1.2. Музичка и сценско-уметничка дејност

Член 51

(1) Музичка и сценско-уметничка дејност, во смисла на овој закон, е подготвување и јавно изведување музички, драмски, оперски, оперетски, балетски, танцови, куклени и други уметнички дела, како и народни песни и игри.

(2) Назив на установа или на друго правно лице што врши музичка или сценско-уметничка дејност е: филхармонија, симфониски и друг оркестар, хор, театар, драма, опера, балет, ансамбл на народни песни и игри, танцов ансамбл и слично.

1.3. Филмска дејност

Член 52

(1) Филмска дејност, согласно со овој закон, е продукција, дистрибуција и јавно прикажување на кинематографски, телевизиски и видео филм, друго аудиовизуелно дело, како и друго уметничко дело изразено во вид на поврзани подвижни слики, со или без тон, без оглед на видот на носачот што ги содржи (во натамошниот текст: филм).

(2) Назив на установа или на друго правно лице што врши филмска дејност е: филмски продуцент, филмски дистрибутер, кино-прикажувач и телевизиска куќа.

1.4. Галериска дејност

Член 53

(1) Галериска дејност, во смисла на овој закон, е организирање и јавно изложување на оригинали или примероци на дела од ликовната и применетата уметност, оригинали на книжевни или музички дела, други уметнички предмети, фотографски дела и дела создадени во постапка слична на фотографската.

(2) Назив на установа или на друго правно лице што врши галериска дејност е: галерија, уметничка збирка и слично.

(3) Установите од ставот 2 на овој член, заради остварување на галериската дејност, можат да вршат и откуп, чување и одржување на делата и предметите од ставот 1 на овој член.

1.5. Дејност на домови на културата

Член 54

(1) Дејноста на домовите на културата, во смисла на овој закон, е програмски и функционално поттикнување и развој на културата, особено на творештвото на децата и младината, на културно-уметничкиот аматеризам и објавувањето културно-уметнички дела, како и за вршење други дејности од областа на културата, согласно со закон.

(2) Назив на установа или на друго правно лице што ја врши дејноста од ставот 1 на овој член е: дом на културата, центар за култура, концертен центар, дом за деца и млади и слично.

1.6. Изведување на архитектонски дела

Член 55

(1) Изведување на архитектонски дела, во смисла на овој закон, опфаќа проектирање и подигање архитектонски дела со уметнички вредности вклучувајќи ги и спомениците за одбележување настани и личности од значење за историјата и културата.

(2) Вршењето на дејноста од ставот 1 на овој член се уредува со закон.

1.7. Дејност за посредување во културата

Член 56

(1) Дејност за посредување во културата, во смисла на овој закон, е организирање и јавно презентирање, изложување, изведување и друго слично објавување на веќе објавени домашни и странски дела и изведби од областа на културата во Републиката и во странство, како и собирање и обработка на податоци за објавените дела и изведби.

(2) Назив на установа или на друго правно лице што врши дејност за посредување во културата е: дирекција, агенција, манифестација, фестивал, менаџер, агент и слично.

Член 57

Посебен услов од членот 22 став 1 на овој закон за работа на субјектите регистрирани за музичка дејност, сценско-уметничка дејност или за дејност за посредување во културата, е претходно склучување договор со надлежно здружение на автори за колективно остварување на авторското право и сродните права, согласно со прописите за авторското право и сродните права.

Член 58

Домашен или странски изведувач, односно странски сценски продуцент е должен со установа или со друго правно лице за посредување во културата, со седиште во Републиката, да склучи договор за јавно изведување дела од областа на културата во Републиката.

Оддел 2

ДЕЈНОСТИ ЗА ЗАШТИТА И КОРИСТЕЊЕ

Член 59

(1) Дејности за заштита и користење на движното културно богатство, во смисла на овој закон, се:

1. библиотечната дејност;

2. музејската дејност и
3. кинотечната дејност.

(2) Дејност за заштита и користење на недвижното културно богатство е дејноста за заштита и користење на архитектонското културно богатство.

(3) Дејностите за заштита и користење на движното културно богатство, посебната заштита на спомениците на културата, како и заштитата и користењето на духовното културно богатство, се уредуваат со закон.

Глава четврта

ФИНАНСИРАЊЕ НА КУЛТУРАТА

Член 60

(1) Уметникот, односно самостојниот уметник и друго физичко лице, по правило, обезбедува средства за својата работа.

(2) Средства за основање и работа на установи и други правни лица, по правило, обезбедува основачот.

Член 61

(1) Субјектите што остваруваат култура можат да користат средства и од други извори како фондови, фондации, легати, подароци, кредити, камати, дивиденди и слично.

(2) Субјектите што остваруваат култура, може да користат средства и од републичкиот буџет, за реализација на проекти од национален интерес или за други намени, како откупи, награди и слично, во постапка пропишана со овој закон.

Оддел 1

ФИНАНСИРАЊЕ НА НАЦИОНАЛНИОТ ИНТЕРЕС

Член 62

(1) Средства за остварување на националниот интерес во културата, се обезбедуваат од републичкиот буџет преку Министерството за култура и се распределуваат согласно со овој закон.

(2) При распределбата на средствата од ставот 1 на овој член, се обезбедуваат:

1. целосно и континуирано остварување на дејноста на националните установи;
2. рамноправна положба на сите субјекти, под еднакви услови утврдени согласно со овој закон и
3. јавност во постапката и во актите за распределба.

Член 63

Средствата од членот 62 став 1 на овој закон, согласно со Годишната програма се распределуваат на единки - корисници за:

1. програми за работа на национални установи во кои се содржани одделни проекти;
2. проекти на уметници, самостојни уметници, установи и други правни и други физички лица, по основа на конкурс, а особено за творештво, за дејности од областа на културата, за инвестиции, за осигурувања, за стипендирање кадри и слично;
3. надоместоци на самостојни уметници;
4. откупи, награди и слично и
5. инвестиционо и техничко одржување на објекти и опрема за културата во државна сопственост.

Член 64

(1) Националните установи до Министерството за култура доставуваат предлог на годишна програма за работа најдоцна до месец јули во тековната година за наредната година.

(2) Предлогот на програмата од ставот 1 на овој член, главно се изразува преку проекти за вршење одделни работи во дејноста на установата, согласно со закон и актот за основање на установата. Во предлогот на програмата посебно се изразени средствата потребни за материјални трошоци и плати.

(3) Националните установи, соодветно на својата дејност, при предлагањето на програмите за работа, задолжително предвидуваат остварување и на мерките од членот 2, точки 5 и 8, а согласно со членот 48 став 2 на овој закон.

Член 65

(1) Министерството за култура за остварување на националниот интерес, согласно со Националната програма, распишува конкурси за проекти најдоцна до месец јуни во тековната година за наредната година.

(2) Конкурсот содржи:

1. приоритети во остварувањето на националниот интерес;
2. услови за конкурирање и
3. основни елементи за одделни видови проекти и слично.

(3) Конкурсите од ставот 1 на овој член се објавуваат во средствата за јавно информирање и траат 30 дена од денот на објавувањето.

(4) По исклучок од ставот 3 на овој член конкурси за одредени работи, односно дејности, можат да бидат отворени во текот на целата година.

(5) Министерот за култура со општ акт поблиску ги утврдува елементите што треба да бидат содржани во програмите, односно проектите.

Член 66

(1) Министерот за култура по мислење на Советот за култура го утврдува предлогот на годишната програма што е основа за утврдување на средствата за култура во републичкиот буџет за наредната година.

(2) Предлогот на годишната програма се подготвува најдоцна до 15 септември во тековната за наредната година и се објавува во средствата за јавно информирање.

Член 67

(1) Министерот за култура ја донесува годишната програма, најдоцна 15 дена од денот на донесувањето на републичкиот буџет.

(2) Со годишната програма се врши распределба на средствата најмногу во висина од 90% од доделените средства од републичкиот буџет, а другите средства, утврдени во републичкиот буџет претставуваат тековна резерва за чија распределба самостојно одлучува министерот за култура.

(3) Годишната програма се објавува во средствата за јавно информирање.

Член 68

(1) Согласно со годишната програма, министерот за култура склучува поединечни договори и издава решенија за користење на средствата со единките - корисници.

(2) На договорот за користење средства се однесуваат прописите за облигационите односи.

Член 69

Министерот за култура по мислење на Советот за култура, може да склучи договор за финансирање програми, односно проекти на установи и други правни лица што континуирано, квалитетно и традиционално остваруваат дејност од областа на културата, особено на културно-уметнички манифестации и фестивали, списанија за култура и уметност, здруженија на уметници и слично, за период до пет години, кој може да се обновува.

Член 70

Министерот за култура може да склучи договор со надлежен орган на единици на локалната самоуправа, со правни и со физички лица за заедничко финансирање проекти од областа на културата.

Глава петта

ПРАВА ОД РАБОТЕН ОДНОС ВО ОБЛАСТА НА КУЛТУРАТА

Член 71

Прописите за работни односи, за здравствено, за пензиско и за инвалидско осигурување соодветно се применуваат на работниците во областа на културата, доколку со овој закон поинаку не е определено.

Оддел 1

КОМОРА НА КУЛТУРАТА

Член 72

(1) Самостојните уметници и работодавците со средства во приватна сопственост од областа на културата, заради остварување на заеднички интереси, можат да основаат комора на културата.

(2) Комората на културата е правно лице што се основа и работи согласно со општите прописи за здруженијата на граѓани.

Оддел 2

ЗАСНОВАЊЕ РАБОТЕН ОДНОС СО СТРАНСКИ ДРЖАВЈАНИ

Член 73

(1) Засновањето работен однос со странски државјани, за вршење работи и дејности од областа на културата, се врши според прописите за засновање работен однос со странски државјани, по претходно одобрение од министерот за култура, а најдолго три години.

(2) Работодавецот е должен со барањето за одобрение до Министерството за култура да достави: извод од регистрацијата за вршење дејност од областа на културата, на странскиот државјанин, објавениот оглас за потребата од работник, програма и време на ангажирање, како и посебно образложение за потребата од вработување странски државјанин.

(3) Одобрението од ставот 1 на овој член го дава министерот за култура во рок од 15 дена.

(4) Засновањето работен однос од ставот 1 на овој член со особено значајни, истакнати, стручни и дефицитарни кадри во областа на културата може да се врши само со посебно образложение, а без документацијата од ставот 2 на овој член.

Член 74

Ангажирањето странско правно и физичко лице за вршење работи од областа на културата во Републиката може да се врши само преку писмен договор со домашна установа или друго домашно правно лице. Примерок од договорот задолжително се доставува до Министерството за култура заради евиденција.

Член 75

При засновање работен однос со лица без државјанство или со лица чие државјанство не може да се утврди (апатриди), се применува член 73 од овој закон.

Оддел 3

ПРАВА ОД РАБОТЕН ОДНОС ВО НАЦИОНАЛНА УСТАНОВА

Член 76

(1) Работен однос во национална установа за вршење уметничка, односно стручна работа се заснова со склучување договор за работа меѓу работникот и директорот на установата за период до три години, по предлог и во согласност со уметничкиот, односно програмскиот директор.

(2) По предлог и во согласност со уметничкиот, односно програмскиот директор, директорот врши распоредување на работниците на уметнички, односно стручни работни места.

Член 77

Уметничка, односно стручна работа во национална установа може да се врши и со склучување авторски, односно изведувачки или друг договор на директорот со уметникот, со самостојниот уметник или со другото физичко лице, по предлог и во согласност со уметничкиот, односно програмскиот директор на установата.

Член 78

Работниот однос од членот 76 став 1 на овој закон за одредени работни места, утврдени со општ акт на установата, се заснова по пат на аудиција за уметничка работа, односно рецензија за стручна работа. Со актот се определуваат и условите за реаудиција, односно реизбор.

Оддел 4

Член 79

Штрајк во национална установа се остварува согласно со одредбите за штрајк од прописите за јавните претпријатија.

Глава шеста

УПРАВЕН НАДЗОР ВО ОБЛАСТА НА КУЛТУРАТА И ЕВИДЕНЦИЈА

Оддел 1

УПРАВЕН НАДЗОР

Член 80

Управниот надзор над спроведување на законите и другите прописи во областа на културата го врши Министерството за култура, согласно со закон.

Член 81

(1) Во вршењето управен надзор над субјектите што вршат дејност од областа на културата, Министерството за култура има право и должност да запре делумно или во целост од извршување општ или поединечен акт што не е во согласност со законот, односно со општиот акт со кој мора да биде во согласност.

(2) Министерството за култура, доколку запрело од извршување општ акт на субјектите што вршат дејност од областа на културата, за кој смета дека не е во согласност со Уставот на Република Македонија и со закон од областа на културата, е должно во рок од осум дена од денот на донесувањето на решението за запирање, да поведе постапка пред Уставниот суд на Република Македонија за оценување на уставноста, односно законитоста на запрениот акт.

(3) Министерството за култура доколку запрело од извршување поединечен акт за кој смета дека не е во согласност со закон од областа на културата или со општ акт со кој мора да биде во согласност, е должно, во рок од осум дена од денот на донесувањето на решението за запирање да поведе постапка пред надлежен суд.

(4) Ако Министерството за култура во рокот утврден во ставови 2 и 3 на овој член не поведе постапка пред надлежен суд, решението за запирање престанува да важи и актот што е запрен може да се применува.

1.1. Инспекциски надзор

Член 82

(1) Инспекцискиот надзор во областа на културата го вршат, по правило, инспектори за култура (инспектор).

(2) Инспектор може да биде лице со соодветно високо образование и работно искуство во областа на културата од најмалку четири години.

(3) Раководител инспектор може да биде лице со високо образование и работно искуство во областа на културата од најмалку пет години.

Член 83

(1) Инспекторот има легитимација.

(2) Инспекторот е должен пред вршењето на инспекцијата да се легитимира.

(3) Образецот на легитимацијата и начинот на нејзиното издавање ги пропишува министерот за култура.

Член 84

(1) Инспекторот е должен најмалку еднаш годишно да изврши увид во работењето на установите и другите правни лица што вршат дејности од областа на културата, за работите од културата, доколку се пропишани посебни услови за нивно вршење.

(2) Во вршењето на увидот, инспекторот е должен на субјектите од став 1 на овој член да им дава помош во спроведувањето на законите и други прописи од областа на културата.

Член 85

Во вршењето на работите од својата надлежност инспекторот е овластен:

1. да оствари увид во извршувањето на законите и други прописи и да бара потребни податоци за тоа;
2. да нареди извршување на законите и други прописи и мерки, односно отстранување на недостатоци што произлегуваат од примена на незаконски мерки и акти или од повреда на закон или друг пропис;
3. да забрани спроведување на незаконски мерки;
4. да поднесе предлог до надлежниот орган за бришење на установите и други правни лица од соодветниот регистар;
5. да изрече и наплати казна на лице место;
6. да изрече заштитни мерки времено одземање предмети користени, наменети или создадени со прекршок и времено да забрани вршење дејност од областа на културата за време до шест месеци;
7. ако повредата на законот, односно прописот, претставува кривично дело или прекршок, инспекторот е овластен да поднесе барање, односно предлог за покренување постапка;
8. да нареди физичко, техничко и друго обезбедување на објекти и предмети доколку постои опасност од нивно оштетување и уништување и
9. врши и други работи согласно со закон.

Член 86

(1) Директорот на установата, односно одговорното лице на друго правно лице е должно да му овозможи на инспекторот увид во состојбата, работата и актите и да му ги дава бараните податоци и известувања.

(2) За извршениот увид инспекторот составува писмен извештај, односно записник, што особено ги содржи констатираната состојба и предложените мерки. Извештајот веднаш го доставува до органите на раководење и управување на установата, односно на друго правно лице.

Член 87

(1) За предложените мерки, согласно со извештајот инспекторот донесува решение. Во решението се определува и рокот за извршување на мерките.

(2) Против решението на инспекторот може да се изјави жалба до комисија на Владата на Република Македонија, во рок од осум дена од денот на доставувањето на решението.

(3) Жалбата не го одлага извршувањето на решението.

Член 88

(1) Инспекторот е овластен во вршењето на инспекцискиот надзор во секое време да влезе во просториите каде што се врши дејноста на установата или на друго правно лице, без претходно најавување.

(2) Инспекторот е должен веднаш да го извести директорот, односно одговорното лице за вршење на надзорот.

Член 89

Ако утврдената повреда на закон или друг пропис претставува недостаток за чие отстранување се потребни посебни средства од поголем обем (инвестициони вложувања) инспекторот може со решение да наложи на установата и на другото правно лице да донесе посебна програма, за што истовремено ќе ги извести основачот, односно Собранието на Република Македонија, за националните установи.

Оддел 2

ЕВИДЕНЦИЈА

Член 90

(1) Министерството за култура води евиденција за самостојните уметници, за установите и другите правни лица, за објектите за култура во државна сопственост и за други податоци од надлежност на Министерството.

(2) Постапката за прибирање на податоците, нивната содржина и обработка ги пропишува, со општ акт, министерот за култура.

Глава седма

КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

Член 91

(1) Со парична казна од 10.000 до 300.000 денари ќе се казни за прекршок правно лице што:

1. врши дејност од областа на културата за која не е основано (член 18 став 1);
2. остварената разлика меѓу приходите и расходите не ја вложи во истата дејност, односно платите и другите надоместоци го надминуваат процентот утврден со овој закон (член 18 став 2);
3. врши дејност од областа на културата без решение дека ги исполнува условите за вршење на дејноста (член 22 став 2);
4. не ја врши дејноста од областа на културата во посебно организиран дел (член 40 став 1);
5. не обезбедува и заштитува оригинали или примероци на објавени дела согласно со актот на министерот (член 48 став 2);
6. врши дејност за посредување во културата без склучен договор со надлежно здружение (член 57);
7. ако заснова работен однос со странски државјанин, односно ангажира странско правно или физичко лице спротивно на овој закон (членови 73 и 74);
8. заснова работен однос, односно склучи договор спротивно на овој закон (членови 76, 77 и 78) и
9. ако не овозможи увид на инспекторот (член 85).

(2) Со парична казна од 1.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок и одговорното лице во правното лице кога до прекршокот од ставот 1 на овој член дошло со негово дејствие или со негово пропуштање на задолжителен надзор.

(3) Со парична казна од 1.000 до 50.000 денари, ќе се казни и трговецот-поединец за прекршокот од ставот 1 точки 2, 3, 4 и 8 на овој член.

(4) За прекршокот на ставот 1 на овој член можат да се изречат следниве мерки на безбедност:

1. забрана на вршење професија, дејност или должност од шест месеци до пет години за правно лице, односно од три месеци до една година за одговорното лице во правното лице, односно трговецот-поединец и
2. одземање предмети со кои е извршен прекршокот за правното лице и трговецот-поединец.

Глава осма

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Оддел 1

САМОСТОЈНИ УМЕТНИЦИ

Член 92

(1) Самостојните уметници кои до денот на влегувањето во сила на овој закон се стекнале со право за плаќање на придонесите за здравствено, пензиско и инвалидско осигурување од средства од републичкиот буџет, согласно со Законот за самостојни уметници ("Службен весник на СРМ" број 46/82), правото им продолжува една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

(2) На самостојните уметници од ставот 1 на овој член кои на денот на влегувањето во сила на овој закон им недостигаат пет години работен стаж до исполнување услови за остварување право на пензија им продолжува стекнатото право согласно со Законот за самостојните уметници од ставот 1 на овој член, до исполнувањето на условите за стекнување право на пензија.

Оддел 2

ОРГАНИЗАЦИИ

Член 93

Организациите и правните лица што вршат дејност од областа на културата ќе ја усогласат својата организација и општи акти со одредбите на овој закон во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 94

Организациите со општествен капитал што се регистрирани за вршење дејност од посебен општествен интерес во областа на културата, основани согласно со закон од општествено-политичка заедница, самоуправна интересна заедница на културата или општествено-политичка организација продолжуваат да работат како национални установи до утврдувањето на нивниот статус согласно со овој закон, односно до завршувањето на постапката за трансформација согласно со прописите за трансформацијата на општествениот капитал.

Член 95

Собранието на Република Македонија со закон во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на Националната програма, определува на кои организации од членот 94 на овој закон, им ги презема основачките права и ги утврдува како национални установи.

Член 96

Надлежен орган на единиците на локалната самоуправа, во согласност со министерот за култура, со општ акт, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на законот од членот 95 на овој закон, определува на кои од другите организации од членот 94 освен организациите од членот 95 на овој закон, им ги презема основачките права и ги утврдува како општински - градски установи.

2.1. Сопственост и трансформација на општествениот капитал

Член 97

Објектите за култура и опремата што како општествена сопственост се дадени на користење на организациите од членот 94 на овој закон, се во државна сопственост, доколку согласно со закон поинаку не е определено.

Член 98

(1) Владата на Република Македонија во рок од 60 дена од влегувањето во сила на општиот акт од членот 96 на овој закон, со одлука ги утврдува објектите и опремата за култура што остануваат во државна сопственост.

(2) Објектите и опремата од ставот 1 на овој член, ќе му се доделат на управување на Министерството за култура.

(3) Министерството за култура спроведува постапка за давање на користење на објектите и опремата од ставот 1 на овој член, со конкурс, за културни цели. Доколку објектите и опремата не се доделат за остварување културни цели, се распишува нов конкурс за други цели.

Член 99

(1) На организациите од членот 94 што нема да бидат утврдени како национални или општински - градски установи по истекот на рокот од членот 98 став 1 на овој закон, може да се врши трансформација на општествениот капитал според прописите што се однесуваат на трансформацијата на претпријатијата со општествен капитал.

(2) По исклучок од ставот 1 на овој член, трансформацијата на организациите од членот 94 на овој закон што на денот на влегувањето во сила на овој закон се регистрирани за вршење издавачка дејност, продолжува да се врши според прописите за трансформација на претпријатијата со општествен капитал.

2.2. Раководење, акти и работни односи

Член 100

(1) Владата на Република Македонија, без конкурс, во рок од 15 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон, именува вршители на должноста директори на организациите од членот 94 на овој закон.

(2) Владата на Република Македонија во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон, ги именува членовите на управните одбори на организациите од членот 94 на овој закон, со што постојните самоуправни органи престануваат со работа.

Член 101

Министерството за култура во рок од осум дена од денот на влегувањето во сила на законот од членот 95 на овој закон, распишува јавен конкурс за избор на директори на националните установи.

Член 102

(1) Распоредувањето на работниците во национална установа од членот 95 на овој закон, се врши во рок од 15 дена од денот на влегувањето во сила на актот за организација на работата и актот за систематизација на работните места.

(2) На работниците во националните установи кои нема да бидат распоредени согласно со ставот 1 на овој член, како и на работниците од членот 98 на овој закон, им престанува работниот однос во согласност со одредбите од прописите за работните односи што се

однесуваат на престанок на работниот однос со отказ поради економски, технолошки, структурални или слични промени.

(3) Работниците со работен стаж над 20 години, на коишто им престанал работниот однос согласно со ставот 2 на овој член, доколку се регистрираат како самостојни уметници, можат да им се обезбедат поволни услови и надоместоци согласно со актот од членот 16 на овој закон.

(4) Средствата за остварување на правата и надоместоците на работниците од ставовите 2 и 3 на овој член се обезбедуваат во републичкиот буџет.

Оддел 3

ПОДЗАКОНСКИ АКТИ

Член 103

Националната програма ќе се донесе во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 104

Министерот за култура ќе ги донесе актите од членовите 16, 48 став 2, 65 став 5, 83 став 3 и 90 став 2 на овој закон, во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Оддел 4

ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 105

(1) Со влегувањето во сила на овој закон, престануваат да важат:

1. Законот за издавачката дејност ("Службен весник на СРМ" број 15/73, 9/78 и 51/88 и "Службен весник на Република Македонија" број 12/93 и 54/95);

2. Законот за сценско-уметничката дејност ("Службен весник на СРМ" број 4/86 и 51/88 и "Службен весник на Република Македонија" број 12/93);

3. Законот за филмската дејност ("Службен весник на СРМ" број 15/86 и 51/88 и "Службен весник на Република Македонија" број 12/93) и

4. Законот за самоуправните интересни заедници на културата ("Службен весник на СРМ" број 5/74, 9/78, 43/78, 41/81 и 25/84).

(2) Законот за самостојните уметници ("Службен весник на СРМ" број 46/82) престанува да важи по една година од денот на влегувањето во сила на овој закон, односно за лицата од членот 92 став 2 на овој закон, до исполнување на условите за стекнување право на пензија.

Член 106

(1) Со влегувањето во сила на овој закон престануваат да важат одредбите од законите од областа на културата што се однесуваат на основањето, работата и престанокот на организациите, раководењето, управувањето и одлучувањето, како и на финансирањето и надзорот што не се во согласност со овој закон, и тоа од:

1. Законот за библиотечната дејност ("Службен весник на СРМ" број 17/74, 42/76, 17/84 и 51/88 и "Службен весник на Република Македонија" број 12/93);

2. Законот за музејската дејност ("Службен весник на СРМ" број 25/79 и 51/88 и "Службен весник на Република Македонија" број 12/93);

3. Законот за заштита на спомениците на културата ("Службен весник на СРМ" број 24/73 и 42/76 и "Службен весник на Република Македонија" број 12/93);
4. Законот за основање Киноотека на СРМ ("Службен весник на СРМ" број 20/74) и
5. Законот за споменици и спомен-обележја ("Службен весник на СРМ" број 31/82 и 51/88 и "Службен весник на Република Македонија" број 12/93).

Член 107

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".